

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 18. října 2017¹

Věc C-467/16

**Brigitte Schlömp
proti
Landratsamt Schwäbisch Hall**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Amtsgericht Stuttgart (okresní soud ve Stuttgartu, Německo)]

„Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Justiční spolupráce v občanských věcech – Luganská úmluva II – Články 27 a 30 – Překážka litispendence – Pojem „soud““

1. Klíčová otázka v projednávané věci je jednoduchá: bylo zahájeno řízení u „soudu“ pro účely překážky litispendence podle Úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsané dne 30. října 2007, která byla schválena jménem Společenství rozhodnutím Rady 2009/430/ES ze dne 27. listopadu 2008 (Úř. věst. 2009, L 147, s. 1) (dále jen „Luganská úmluva II“), pokud byl podán návrh na určení vyživovacích povinností u smírčího orgánu, jež povinně vyžadují vnitrostátní procesní předpisy? Tato předběžná otázka položená Amtsgericht Stuttgart (okresní soud ve Stuttgartu, Německo) poskytne Soudnímu dvoru jedinečnou příležitost provést výklad ustanovení Luganské úmluvy II.

Právní rámec

Mezinárodní právo

2. Článek 5, který se nachází v hlavě II („Příslušnost“) oddílu 2 („Zvláštní příslušnost“) Luganské úmluvy II, stanoví:

„Osoba, která má bydliště na území některého státu vázaného touto úmluvou, může být v jiném státě vázaném touto úmluvou žalována,

[...]

2. ve věcech týkajících se výživného:

a) u soudu místa, kde má oprávněná osoba k výživě bydliště nebo místo obvyklého pobytu, [...]"

3. Oddíl 9 hlavy II Luganské úmluvy II je nadepsán „Překážka litispendence a závislá řízení“ a obsahuje články 27 až 30 uvedené úmluvy.

¹ – Původní jazyk: angličtina.

4. Článek 27 Luganské úmluvy II zní následovně:

„1. Je-li u soudů různých států vázaných touto úmluvou zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

2. Jakmile je určena příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepřislušný ve prospěch prvního soudu.“

5. Podle článku 30 téže úmluvy:

„Pro účely tohoto oddílu se okamžikem, kdy bylo zahájeno řízení, rozumí:

1. okamžik, kdy byl u soudu podán návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost, za předpokladu, že žalobce následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému doručení písemnosti žalovanému, nebo
2. okamžik, kdy je písemnost předána úřadu, který provádí doručení, pokud musí být písemnost před svým podáním soudu doručena žalovanému, za předpokladu, že žalobce následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému podání písemnosti u soudu.“

6. Článek 62 Luganské úmluvy II, který se nachází v hlavě V („Obecná ustanovení“), stanoví:

„Pro účely této úmluvy se ‚soudem‘ rozumí jakýkoli orgán, kterému stát vázaný touto úmluvou přiznává příslušnost ve věcech spadajících do oblasti působnosti této úmluvy.“

7. Hlava VII Luganské úmluvy II, nadepsaná „Vztah k nařízení Rady (ES) č. 44/2001² a dalším právním aktům“, obsahuje článek 64, který stanoví:

„1. Touto úmluvou není dotčeno používání nařízení Rady [č. 44/2001] a veškerých jeho změn, Úmluvy o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsané v Bruselu dne 27. září 1968, protokolu o výkladu této úmluvy Soudním dvorem Evropských společenství, podepsaného v Lucemburku dne 3. června 1971 a pozměněného úmluvami o přistoupení států přistupujících k Evropským společenstvím k dotyčné úmluvě a k dotyčnému protokolu a Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsané v Bruselu dne 19. října 2005, členskými státy Evropského společenství.

2. Tato úmluva se však vždy použije:

- a) ve věcech příslušnosti, má-li žalovaný bydliště na území státu, v němž platí tato úmluva, ale neplatí žádný z právních aktů uvedených v odstavci 1 tohoto článku, nebo pokud články 22 nebo 23 této úmluvy určují příslušnost soudů tohoto státu;
- b) ve vztahu k litispendenci nebo k závislým řízením, jak stanoví články 27 a 28, jsou-li řízení zahájena ve státě, v němž platí tato úmluva, ale neplatí žádný z právních aktů uvedených v odstavci 1 tohoto článku, a ve státě, v němž platí jak tato úmluva, tak i některý z právních aktů uvedených v odstavci 1 tohoto článku;

[...]“

2 – Nařízení ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

Švýcarský občanský soudní řád

8. Článek 62 odst. 1 Schweizer Zivilprozessordnung (švýcarský občanský soudní řád, dále jen „občanský soudní řád“)³ upravuje začátek litispendence a je formulován takto:

„Řízení se považuje za zahájené podáním návrhu na uzavření smíru, žaloby, návrhu nebo společné žádosti o rozvod.“

9. Článek 197 občanského soudního řádu stanoví⁴:

„Zahájení soudního řízení musí předcházet pokus o dosažení smíru u smírčího orgánu.“

10. Článek 209 občanského soudního řádu, nadepsaný „Oprávnění zahájit řízení“, stanoví:

„1. Není-li dosaženo dohody, zaznamenaná smírčí orgán tuto skutečnost a povolí zahájení řízení

[...]

b) ze strany žalobce [...]

3. Žalobce je oprávněn podat žalobu k soudu ve lhůtě třech měsíců od vydání povolení k zahájení řízení.

[...]“

Skutkový stav, původní řízení a předběžná otázka

11. Brigitte Schlömp, s bydlištěm ve Švýcarsku, je biologickou dcerou H. S., která z důvodu potřeby péče v Německu pobírá doplňkové dávky sociální pomoci vyplácené Landratsamt Schwäbisch Hall (správní úřad okresu Schwäbisch Hall).

12. Podle německého práva jsou úředně schválené dávky vypláceny orgány odpovědnými za sociální služby, které je mohou formou regresu požadovat od dětí, které mají dostatečnou schopnost finančně přispívat.

13. Za účelem uplatnění takového regresního nároku podal dne 16. října 2015 Landratsamt Schwäbisch Hall ve věci B. Schlömp návrh na zahájení smírčího řízení před smírčím orgánem („Schlichtungsbehörde“) Friedensrichteramt des Kreises Reiat, Kanton Schaffhausen (smírčí soud okresu Reiat, kanton Schaffhausen, Švýcarsko; dále jen „Friedensrichteramt“), příslušným dle švýcarského práva. V návrhu na zahájení smírčího řízení byla požadována minimální částka 5 000 eur, s výhradou úpravy nároků, jakmile B. Schlömp předloží veškeré požadované informace.

14. Jelikož účastníci tohoto řízení nenalezli shodu, Friedensrichteramt vydal dne 25. ledna 2016 povolení k podání žaloby, které bylo právním zástupcům Landratsamt Schwäbisch Hall doručeno dne 26. ledna 2016.

15. Dne 11. května 2016 byla Kantonsgericht Schaffhausen (soud kantonu Schaffhausen, Švýcarsko) předložena žaloba směřující proti B. Schlömp a znějící na uhrazení výše minimálního výživného a poskytnutí doplňujících informací.

3 – Nachází se v části 1 („Obecná ustanovení“) hlavě 4 („Probíhající řízení a účinky zpětvzetí žaloby“) uvedeného řádu.

4 – Nachází se v části 2 („Zvláštní ustanovení“) hlavě 1 („Pokus o smír“) kapitole 1 („Oblast působnosti a smírčí orgán“) řádu.

16. Mezitím – tedy po zahájení smírčího řízení, ale před podáním žaloby ke Kantonsgericht Schaffhausen (soud kantonu Schaffhausen) – B. Schlömp písemným podáním ze dne 19. února 2016, doručeným nejprve dne 22. února 2016 Amtsgericht (Familiengericht) Schwäbisch Hall (okresní soud (soud pro rodinné záležitosti) ve Schwäbisch Hall, Německo), podala žalobu na určení neexistence vyživovací povinnosti na základě zákonné subrogace.

17. Familiengericht Schwäbisch Hall (soud pro rodinné záležitosti ve Schwäbisch Hall), u něhož bylo zahájeno řízení podle čl. 3 písm. a) nebo b) nařízení Rady č. 4/2009⁵ se rozhodnutím ze dne 7. března 2016 prohlásil za územně nepříslušný a postoupil věc Amtsgericht (Familiengericht) Stuttgart (okresní soud (soud pro rodinné záležitosti) ve Stuttgartu, Německo), kterému byla doručena dne 21. března 2016.

18. Po doručení žaloby Landratsamt Schwäbisch Hall dne 26. dubna 2016 tento dne 17. května 2016 navrhl odmítnutí žaloby z důvodu, že překážka litispendence související s řízením probíhajícím ve Švýcarsku brání tomu, aby Amtsgericht (Familiengericht) Stuttgart (okresní soud (soud pro rodinné záležitosti) ve Stuttgartu) projednal uvedenou žalobu, takže německý soud měl řízení přerušit v souladu s čl. 27 odst. 1 Luganské úmluvy II.

19. Brigitte Schlömp se staví proti tomuto přerušení řízení z důvodu, že Schlichtungsbehörde není „soudem“ ve smyslu Luganské úmluvy II.

20. V rámci uvedeného řízení Amtsgericht Stuttgart (okresní soud ve Stuttgartu) položil svým usnesením ze dne 8. srpna 2016, které došlo Soudnímu dvoru dne 22. srpna 2016, následující předběžnou otázku:

„Spadá smírčí orgán ustavený dle švýcarského práva rovněž pod pojem ‚soud‘ v rámci použití článků 27 a 30 [Luganské úmluvy II]?“

21. Účastníci původního řízení a také švýcarská vláda a Evropská komise předložili písemná vyjádření. Brigitte Schlömp, švýcarská vláda a Evropská komise navíc přednesly ústní vyjádření na jednání konaném dne 5. července 2017.

Analýza

22. Podstatou otázky předkládajícího soudu, která zní, zda Schlichtungsbehörde podle švýcarského práva spadá pod pojem „soud“ ve smyslu článků 27 a 30 Luganské úmluvy II, je, zda v takové věci, jako je věc v původním řízení, bylo zahájeno řízení před soudem ve smyslu čl. 27 odst. 1 Luganské úmluvy II.

5 – Nařízení ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (Úř. věst. 2009, L 7, s. 1).

Úvodní poznámky

23. Judikatura Soudního dvora k luganskému režimu je zatím dosti vzácná⁶, neboť k Luganské úmluvě z roku 1988⁷ žádná neexistuje a od okamžiku vstupu Luganské úmluvy II v platnost dne 1. ledna 2010 se uvedený soud dosud zabýval jen několika jí se týkajícími věcmi⁸. Jelikož cílem Luganské úmluvy II je posílit právní a hospodářskou spolupráci rozšířením zásad stanovených v nařízení č. 44/2001⁹ na smluvní strany, je třeba na dotčenou úmluvu nahlížet na pozadí soustavné interakce mezi bruselským a luganským režimem.

24. Soudní dvůr tak dříve určil, že Luganská úmluva II má tentýž předmět jako nařízení č. 44/2001. Její ustanovení mají zavést tutéž systematiku, zejména použitím stejných pravidel o příslušnosti, což zaručuje soudržnost mezi oběma právními nástroji¹⁰.

25. V rozsahu, v němž nařízení č. 44/2001 nahrazuje Bruselskou úmluvu¹¹, platí výklad poskytnutý Soudním dvorem ohledně ustanovení zmíněné úmluvy také pro ustanovení daného nařízení, pokud lze ustanovení těchto nástrojů Evropské unie kvalifikovat jako rovnocenná¹². Totéž platí pro nařízení č. 44/2001 a č. 1215/2012¹³.

26. Mám za to, že stejnou souběžnost výkladu je třeba v zásadě použít i mezi „bruselským režimem“, tedy Bruselskou úmluvou a nařízeními č. 44/2001 a č. 1215/2012 na straně jedné a Luganskou úmluvou II na straně druhé. Jsem si dobře vědom toho, že oproti Bruselskému režimu se Luganská úmluva II nevztahuje jen na členské státy Evropské unie. Nicméně jelikož cíl a jasně vymezený předmět Luganské úmluvy II jednoznačně odpovídají bruselskému režimu¹⁴, není mi zřejmé, proč by nešlo v zásadě použít analogii mezi rovnocennými ustanoveními Luganské úmluvy II a nařízeními č. 44/2001 a č. 1215/2012.

6 – V posudku 1/03 (Nová Luganská úmluva) ze dne 7. února 2006 (EU:C:2006:81) Soudní dvůr rozhodl, že uzavření Luganské úmluvy II spadá plně do výlučné pravomoci (tehdejšího) Evropského společenství. V rozsudku ze dne 4. prosince 2014, H (C-295/13, EU:C:2014:2410, bod 32), se Soudní dvůr zabýval rozlišením mezi oblastmi působnosti nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. 2000, L 160, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 191) na straně jedné a nařízením č. 44/2001 a Luganské úmluvy II na straně druhé, přičemž rozhodl, že z hlediska takového rozlišení je třeba oba zmíněné právní nástroje vykládat stejným způsobem.

7 – Úmluva ze dne 16. září 1988 o soudní příslušnosti a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (88/592/EHS) (Úř. věst. 1988, L 319, s. 9).

8 – Je třeba upřesnit, že ve stejný den vstoupila Luganská úmluva II v platnost pro Evropskou unii, Dánsko (které je samostatnou smluvní stranou, neboť využilo možnosti neuplatňovat relevantní nástroje v občanských věcech) a Norsko. Pro Švýcarsko vstoupila v platnost o rok později, dne 1. ledna 2011. Pro úplnost, ve vztahu k Islandu vstoupila úmluva v platnost dne 1. května 2011.

9 – Jež bylo mezitím nahrazeno nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1).

10 – Viz posudek 1/03 (Nová Luganská úmluva) ze dne 7. února 2006 (EU:C:2006:81, bod 152). Výše uvedené se odráží navíc i v bodě 4 odůvodnění rozhodnutí Rady ze dne 27. listopadu 2009 o uzavření Luganské úmluvy II (2009/430/ES) (Úř. věst. 2009, L 147, s. 1), kde je uvedeno, že s ohledem na souběžnost úpravy příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech vyplývající z Bruselské a Luganské úmluvy je třeba sladit pravidla vyplývající z Luganské úmluvy s nařízením č. 44/2001 tak, aby se dosáhlo stejné úrovně pohybu soudních rozhodnutí mezi členskými státy EU a dotčenými státy ESVO.

11 – Úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění pozdějších úmluv o přistoupení dalších členských států k dotčené úmluvě.

12 – Viz rozsudek ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, bod 22 a citovaná judikatura).

13 – Viz rozsudek ze dne 16. listopadu 2016, Schmidt (C-417/15, EU:C:2016:881, EU:C:26, bod 26).

14 – Kromě toho všechny tři třetí země, které jsou uvedenou úmluvou vázány, jsou úzce spojeny s vnitřním trhem Evropské unie, buď jako členské státy Evropského hospodářského prostoru (Island a Norsko), nebo prostřednictvím rozsáhlých dvoustranných smluv (Švýcarsko).

27. Článek 1 protokolu 2 k Luganské úmluvě II o jednotném výkladu úmluvy a o Stálém výboru¹⁵ navíc stanoví, že každý soud používající a vykládající úmluvu musí brát řádný ohled na zásady stanovené jakýmkoli významným rozhodnutím vydaným soudy států vázaných uvedenou úmluvou a Soudním dvorem k dotčeným ustanovením nebo jakýmkoli podobným ustanovením Luganské úmluvy z roku 1988 a aktů uvedených v čl. 64 odst. 1 Luganské úmluvy II. Článek 64 odst. 1 Luganské úmluvy II odkazuje na nařízení č. 44/2001. Z výše uvedeného dovozují právní povinnost dotčených soudů, včetně Soudního dvora, zajistit souladný výklad rovnocenných ustanovení¹⁶.

Použitelnost Luganské úmluvy II

28. Podle čl. 64 odst. 2 písm. b) Luganské úmluvy II se zmíněná úmluva vždy použije ve vztahu k litispendenci nebo k závislým řízením, jak stanoví články 27 a 28, jsou-li řízení zahájena ve státě, v němž platí tato úmluva, ale neplatí žádný z právních aktů uvedených v jejím čl. 64 odst. 1, a ve státě, v němž platí tato úmluva i některý z právních aktů uvedených v jejím čl. 64 odst. 1.

29. Článek 64 odst. 1 Luganské úmluvy II odkazuje na nařízení č. 44/2001, jakož i všechny jeho změny.

30. V době přípravy a následného přijetí Luganské úmluvy II upravovalo nařízení č. 44/2001 také vyživovací povinnosti. Skutečnost, že nařízení č. 4/2009, které bylo následně přijato¹⁷, není zmíněno v čl. 64 odst. 1 Luganské úmluvy II, je proto nevýznamná¹⁸.

Překážka litispendence

31. Jak vyplývá z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, obě řízení jsou navzájem slučitelná v tom smyslu, že mají stejný základ a předmět sporu mezi oběma účastníky. Základem jsou tvrzené skutečnosti a právní pravidlo, o které se návrh opírá¹⁹, a pojem předmět spočívá v účelu daného návrhu²⁰. Stačí, aby návrhy měly v podstatě stejný předmět: úplná totožnost není vyžadována²¹. Stejným způsobem bylo rozhodnuto o opačném případě představovaném podáním negativní určovací žaloby následované žalobou na náhradu škody²². V tomto ohledu má druhý návrh stejný předmět s prvním, jelikož ústředním bodem obou řízení je otázka existence nebo neexistence odpovědnosti. Odlišná formulace návrhových žádání nečiní předmět obou žalob odlišným²³.

15 – Úř. věst. 2007, L 339, s. 27.

16 – To se odráží také v posledním bodě odůvodnění protokolu 2, podle kterého vysoké smluvní strany chtějí předcházet rozdílným výkladům a docházet k co nejjednotnějšímu výkladu ustanovení Luganské úmluvy II i ustanovení nařízení č. 44/2001, která jsou v úmluvě podstatnou měrou opakována.

17 – Podle čl. 3 odst. 1 písm. a) nařízení č. 4/2009 je k rozhodování ve věcech vyživovacích povinností v členských státech příslušný soud místa, v němž má odpůrce místo obvyklého pobytu.

18 – Odkaz na nařízení č. 44/2001 je tedy třeba chápat tak, že zahrnuje i nařízení č. 4/2009, neboť čl. 68 odst. 1 nařízení č. 4/2009 stanoví, že se zmíněným nařízením mění nařízení č. 44/2001 tak, že se nahrazují ustanovení uvedeného nařízení vztahující se na vyživovací povinnosti. To se odráží také v bodě 44 odůvodnění nařízení č. 4/2009, podle něhož by posledně jmenované nařízení mělo změnit nařízení č. 44/2001 nahrazením příslušných ustanovení posledně uvedeného nařízení týkajících se vyživovacích povinností a s výhradou přechodných ustanovení nařízení č. 4/2009 by měly členské státy ode dne použitelnosti tohoto nařízení používat v oblasti vyživovacích povinností ustanovení téhož nařízení týkající se příslušnosti, uznávání, vykonatelnosti a výkonu rozhodnutí a o soudní pomoci namísto ustanovení nařízení č. 44/2001.

19 – Viz rozsudek ze dne 6. prosince 1994, Tatro (C-406/92, EU:C:1994:400, bod 39). Je třeba poukázat na to, že v anglickém ani německém znění článku 27 Luganské úmluvy II není, na rozdíl od ostatních jazykových verzí, rozlišováno mezi „základem“ a „předmětem“ sporu. Anglické jazykové znění se omezuje na „basis“ (základ), kdežto německá jazyková verze hovoří o témže „Anspruch“.

20 – Viz rozsudek ze dne 6. prosince 1994, Tatro (C-406/92, EU:C:1994:400, bod 41).

21 – Viz rozsudek ze dne 8. prosince 1987, Gubisch Maschinenfabrik (144/86, EU:C:1987:528, bod 17). V rámci použití těchto kritérií tak Soudní dvůr rozhodl, že návrhy jsou stejné i tehdy, jestliže v jednom případě návrh směřuje k plnění smlouvy a ve druhém naopak k jejímu zrušení nebo rozvázání; viz rozsudek ze dne 8. prosince 1987, Gubisch Maschinenfabrik (144/86, EU:C:1987:528, bod 16).

22 – Viz rozsudek ze dne 6. prosince 1994, Tatro (C-406/92, EU:C:1994:400, bod 43).

23 – Tamtéž.

32. Žaloba znějící na zaplacení, doprovázená návrhem na poskytnutí informací, podaná ve Švýcarsku a negativní určovací žaloba podaná v Německu tak vycházejí z téhož skutkového stavu, to znamená z téhož vztahu závislosti plynoucího z konkrétního vztahu uznaného rodinným právem, to znamená, že se v nich jedná o existenci a rozsah vyživovací povinnosti B. Schlömp na základě zákonné subrogace.

33. Ponecháme-li stranou Luganskou úmluvu II, bylo podle švýcarského práva v projednávané věci zahájeno řízení u soudu, a zjevně je tak dána překážka litispendence. Podle čl. 62 odst. 1 občanského soudního řádu je řízení zahájeno mimo jiné tehdy, pokud byl podán návrh na zahájení smírčího řízení nebo žaloba. Článek 9 odst. 2 švýcarského federálního zákoníku mezinárodního práva soukromého stanoví, že rozhodným datem pro určení, kdy je zahájeno řízení u švýcarského soudu, je datum prvního aktu nezbytného k podání žaloby a že postačuje i zahájení smírčího řízení.

34. Jak je tomu ale u ustanovení o překážce litispendence podle Luganské úmluvy II?

35. Cílem uvedených ustanovení je zabránit vydávání neslučitelných rozsudků v různých smluvních státech²⁴. Za tímto účelem byl Luganskou úmluvou II zaveden mechanismus směřující k omezení nebezpečí existence souběžných řízení v různých smluvních státech.

36. Článek 27 odst. 1 Luganské úmluvy II stanoví, že je-li u soudů různých států vázaných touto úmluvou zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první. Článek 27 odst. 2 Luganské úmluvy II pak stanoví, že jakmile je určena příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepříslušný ve prospěch prvního soudu.

37. Článek 27 Luganské úmluvy II tedy zavádí systém „kdo dřív přijde, ten dřív mele“, kterým je vždy upřednostněn soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první. Uvedené ustanovení ukládá soudu, u kterého bylo řízení zahájeno později, aby řízení přerušil.

38. Otázka, *kdy* je u soudu řízení zahájeno jako první, je řešena v článku 30 Luganské úmluvy II.

39. Posledně jmenované ustanovení stanoví v bodě 1, že se má za to, že řízení bylo zahájeno v okamžiku, kdy byl u soudu podán návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost, za předpokladu, že žalobce následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému doručení písemnosti žalovanému.

40. Předchozí systém určování překážky litispendence podle Luganské úmluvy z roku 1988 neobsahoval žádné ustanovení srovnatelné s článkem 30 Luganské úmluvy II. Neexistovalo zde žádné samostatné vymezení okamžiku, kdy se má za to, že žaloba je projednávána před soudem. Příslušelo tedy vnitrostátní právní úpravě, aby okamžik, kdy se má za to, že bylo zahájeno řízení před soudem, určila sama²⁵.

41. Podle Luganské úmluvy II²⁶ nyní tedy existuje samostatné vymezení okamžiku, kdy je řízení zahájeno jako první.

24 – Viz Mabillard, R., in Oetiker, Chr., Weibel, Th. (eds), *Basler Kommentar Lugano-Übereinkommen*, 2. vyd., Helbing Lichtenhahn Verlag, Basilej, 2016, čl. 27 bod 1.

25 – Viz rozsudek ze dne 7. června 1984, Zelger (129/83, EU:C:1984:215, bod 15).

26 – Jež v tomto ohledu ostatně přebírá znění článku 30 nařízení č. 44/2001. K uvedenému ustanovení viz rozsudek ze dne 4. května 2017, HanseYachts (C-29/16, EU:C:2017:343, bod 30), kde Soudní dvůr uvádí, že cílem uvedeného ustanovení je snížit právní nejistotu vyplývající ze značné rozmanitosti právních předpisů, jimiž je určení okamžiku zahájení řízení upraveno v členských státech, a to zavedením hmotněprávních pravidla, které umožní určit tento okamžik snadno a jednotným způsobem.

Smírčí řízení

42. Článek 27 ani článek 30 Luganské úmluvy II však neobsahují žádnou zmínku o tom, jak postupovat v situaci, kdy podle vnitrostátního práva musí soudnímu řízení předcházet řízení smírčí.

43. Ačkoli se znění zmíněných ustanovení („soud, který řízení zahájil jako první“ a „podán u soudu“) zdá být jasné, mám za to, že bychom se neměli schematicky zaměřovat na výraz „soud“, nýbrž spíše vyložit postup zavedený uvedenými ustanoveními funkčním způsobem.

44. V takové situaci podle mého názoru neplatí, že přísluší pouze vnitrostátní právní úpravě, aby určila, zda je dána překážka litispendence. Stejně jako tomu bylo u přijetí článku 30 Luganské úmluvy II, probíhá i zde postupný vývoj k dalšímu „osamostatnění“ ustanovení o překážce litispendence. Hledání řešení některých otevřených otázek opět u vnitrostátního práva by šlo proti takovému vývoji.

45. Nemám ani za to, že by bylo na místě vykládat pojem „soud“ v článcích 27 a 30 Luganské úmluvy II formalistickým a statickým způsobem, který by vedl k automatickému vyloučení řízení před orgány, které nemají postavení „soudu“ v teoretickém smyslu.

46. Mám za to, že řešení uvedeného problému je třeba hledat mezi oběma právě popsanými extrémy. Je třeba použít funkční výklad.

47. Existenci překážky litispendence je tedy třeba určit tehdy, jestliže, tak jako v projednávané věci, smírčí řízení představuje povinný první krok, který je třeba učinit před přeložením věci soudu, a kdy se smírčí řízení a následné řízení před soudem považují za dvě samostatné (a doplňující se) fáze soudního řízení. Podle mého názoru se jedná o jediné řešení, které respektuje cíl ustanovení Luganské úmluvy II ohledně překážky litispendence, podle něhož se má věcí zabývat soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první.

48. Mám tedy za to, že není podstatné, zda je Schlichtungsbehörde „soudem“ v teoretickém smyslu slova, či nikoli. V takové situaci, jaká je dotčena v projednávané věci, kdy takový orgán vydává povolení k dalšímu postupu, má zásadní význam to, zda řízení před takovým orgánem představuje nedílnou součást řízení před (obecným) soudem. Zahájení řízení před Schlichtungsbehörde odpovídá tedy zahájení řízení před soudem ve smyslu článků 27 a 30 Luganské úmluvy II.

49. Ve shodě s vyjádřením Komise bych však chtěl doplnit ještě další kritérium: není-li před Schlichtungsbehörde dosaženo dohody a tento orgán vydá navrhovateli povolení podat ve lhůtě tří měsíců žalobu k soudu, překážka litispendence vzniká jen tehdy, pokud navrhovatel učinil všechny nezbytné kroky, které jsou nutné k pokračování řízení před soudem.

50. Je třeba také dodat, že švýcarská praxe i teorie práva většinou sledují navrhovaný funkční přístup v tom smyslu, že rozhodným okamžikem podle článků 27 a 30 Luganské úmluvy II je okamžik zahájení řízení před Schlichtungsbehörde²⁷. Také High Court of Justice of England and Wales (Chancery Division) použil tento přístup ve věci, jejíž součástí bylo řízení před Schlichtungsbehörde²⁸.

27 – Viz Kren Kostkiewicz, J., *LugÜ (Kommentar)*, orell füssli Verlag, Curych, 2015, čl. 30 bod 3; Bucher, A., in Bucher, A. (ed), *Convention de Lugano*, Basilej, 2011, čl. 30 bod 4; Dasser, F., in Dasser, F., Oberhammer, P. (eds), *Lugano-Übereinkommen (LugÜ)*, 2. vyd., Stämpfli Verlag AG, Bern, 2011, čl. 27 bod 21; Mabillard, R., op. cit., čl. 30 bod 11. Pokud jde o funkční ekvivalent v nařízení č. 1215/2012, viz Fentiman, R., in Magnus, U., Mankowski, P. (eds), *Brussels I bis Regulation*, Verlag Otto Schmidt, Kolín, 2016, čl. 32 bod 6. Dotčenou otázku ponechává otevřenou Leible, S., in Rauscher, Th. (ed), *Brüssel Ia-VO*, 4. vyd., Verlag Otto Schmidt, Kolín, 2016, čl. 29 bod 6.

28 – Rozsudek ze dne 6. srpna 2014, Lehman Brothers Finance AG v Klaus Tschira Stiftung GmbH & Anor [2014] EWHC 2782 (Ch).

51. Závěrem proto uvádím, že za takových skutkových okolností, jako jsou okolnosti projednávané předkládajícím soudem, je řízení před soudem zahájeno ve smyslu článku 27 a 30 Luganské úmluvy II v okamžiku, kdy je zahájeno řízení před Schlichtungsbehörde. Jiný přístup by systematicky znevýhodňoval stranu, která má v úmyslu zahájit řízení ve státě, jež využívá takový systém, jaký je dotčen v projednávané věci. To by mohl být problém z hlediska procesní rovnosti mezi oběma stranami řízení.

52. Navrhuji proto odpovědět na otázku položenou předkládajícím soudem tak, že v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, kdy smírčí řízení představuje povinný krok, který musí předcházet podání žaloby k soudu, a kdy se smírčí řízení a následné řízení před soudem považují za dvě samostatné součásti soudního řízení, je řízení před soudem zahájeno, ve smyslu článků 27 a 30 Luganské úmluvy II, v okamžiku, kdy je zahájeno řízení před smírčím orgánem, za předpokladu, že navrhovatel učinil všechny nezbytné kroky nutné k pokračování řízení před soudem.

Je Schlichtungsbehörde „soudem“?

53. Není tedy nutné určit, zda Schlichtungsbehörde, jak jej abstraktně upravuje švýcarské občanské procesní právo, lze kvalifikovat jako soud ve smyslu článků 27 a 30 Luganské úmluvy II. Dále uvedené úvahy jsou tedy pouze hypotetické.

54. Zatímco B. Schlömp má za to, že Schlichtungsbehörde není „soudem“ ve smyslu článků 27 a 30 Luganské úmluvy II, švýcarská vláda se domnívá, že tomu tak je. Pokud jde o Komisi, ta na uvedenou otázku nedává takto teoretickou odpověď, neboť se zaměřuje pouze na otázku, zda existuje překážka litispendence.

55. Na tomto místě je třeba se blíže zaměřit na pravomoci a druhy rozhodnutí vydávaných Schlichtungsbehörde. Podle relevantních ustanovení švýcarského občanského soudního řádu existují čtyři způsoby ukončení smírčího řízení²⁹: zaprvé dohoda mezi účastníky řízení³⁰ má účinky závazného rozhodnutí³¹; zadruhé – tak jak je tomu v projednávané věci – nedosáhnou-li účastníci řízení dohody, Schlichtungsbehörde tuto skutečnost zaznamená a vydá povolení k dalšímu řízení³²; zatřetí, pokud hodnota sporu nepřesahuje 2 000 CHF, vydá Schlichtungsbehörde závazný rozsudek v prvním stupni³³ a konečně začtvrté, pokud hodnota sporu nepřesahuje obecně 5 000 CHF (jak je tomu i v projednávané věci), předloží Schlichtungsbehörde účastníkům řízení návrh rozsudku, který se stane závazným, pokud proti němu účastníci nepodají ve lhůtě 20 dnů námitky.

56. Aniž je nutné teoreticky vymezit pojem „soud“ v člancích 27 a 30 Luganské úmluvy II, je podle mého názoru obtížné odepřít tento status takovému orgánu, jako je Schlichtungsbehörde, a to z prostého důvodu, že takový orgán, který se plně řídí občanským soudním řádem, vydává závazná rozhodnutí³⁴.

57. Luganská úmluva II neobsahuje pozitivní definici pojmu „soud“ vzhledem k tomu, řekl bych, že je takřka nemožné ji vtělit do stručného legislativního textu. Totéž platí i pro nařízení č. 44/2001 a č. 1215/2012.

29 – Viz články 208 až 212 občanského soudního řádu.

30 – V podobě narovnání, uznání či bezpodmínečného zpětvzetí žaloby, viz čl. 208 odst. 1 občanského soudního řádu.

31 – Viz čl. 208 odst. 2 občanského soudního řádu.

32 – Viz článek 209 občanského soudního řádu.

33 – Viz čl. 212 odst. 1 občanského soudního řádu.

34 – Rozhodně v první a třetí situaci popsané v předchozím bodě, tedy 1) je-li dosaženo dohody: narovnání, uznání nebo bezpodmínečné zpětvzetí žaloby, jež jsou podle čl. 208 odst. 2 občanského soudního řádu závazné, nebo 2) pokud hodnota sporu nepřesahuje 2 000 CHF.

58. Pojem „soud“ v Luganské úmluvě II se však liší od téhož pojmu v nařízeních č. 44/2001 a č. 1215/2012, neboť úmluva obsahuje článek, který nemá v obou zmíněných nařízeních svůj protějšek: článek 62 Luganské úmluvy II stanoví, že „soudem“ se rozumí jakýkoli orgán, kterému stát vázaný touto úmluvou přiznává příslušnost ve věcech spadajících do oblasti působnosti této úmluvy. Podle důvodové zprávy profesora Pocara k Luganské úmluvě II³⁵ je účelem uvedeného znění článku 62 Luganské úmluvy II dát pojmu „soud“ širší význam, než mělo srovnatelné ustanovení Luganské úmluvy z roku 1988³⁶. Článek Va protokolu 1³⁷ k Luganské úmluvě z roku 1988 totiž dánské, islandské a norské správní orgány výslovně zahrnul pod výraz „soud“. Jak upřesňuje důvodová zpráva profesora Pocara k Luganské úmluvě II, „[n]a rozdíl od zvláštního ustanovení v článku Va protokolu 1 – a souběžného ustanovení v článku 62 nařízení Brusel I – má nový článek 62 obecnou povahu, která zahrne i jiné správní orgány než ty, které v současnosti existují“³⁸.

59. Na základě toho se podle Luganské úmluvy II nyní „soudy“, jež mají úmluvu uplatňovat, určují spíše podle činnosti, kterou vykonávají, než podle formální klasifikace ve vnitrostátním právu³⁹. Ačkoli se mi jeví, že cílem článku 62 Luganské úmluvy II je zahrnout pod pojem „soud“ takové orgány, které jsou v některých státech zcela mimo soudní systém⁴⁰, nelze popřít, že dané ustanovení má být vykládáno široce a členské státy jsou oprávněny určit orgány příslušné ve věcech spadajících do oblasti působnosti Luganské úmluvy II⁴¹.

60. Mám tedy za to, že orgán, který má pravomoci Schlichtungsbehörde a který je pověřen členským státem k výkonu soudních funkcí, je skutečně „soudem“ ve smyslu článků 27 a 30 Luganské úmluvy II.

Závěry

61. Vzhledem k výše uvedeným úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl otázku položenou Amtsgericht Stuttgart (okresní soud ve Stuttgartu, Německo) takto:

„V takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, kdy smírčí řízení představuje povinný krok, který musí předcházet podání žaloby k soudu, a kdy se smírčí řízení a následné řízení před soudem považují za dvě samostatné součásti soudního řízení, je řízení před soudem zahájeno, ve smyslu článků 27 a 30 Úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsané dne 30. října 2007, která byla schválena jménem Společenství rozhodnutím Rady 2009/430/ES ze dne 27. listopadu 2008, v okamžiku, kdy je zahájeno řízení před smírčím orgánem, za předpokladu, že návrhatel učinil všechny nezbytné kroky nutné k pokračování řízení před soudem.“

35 – Jedná se samozřejmě o právně nezávazný, vysvětlující text. Je však používán na podporu argumentace v rozhodnutích Soudního dvora, viz rozsudek ze dne 21. května 2015, El Majdoub (C-322/14, EU:C:2015:334, bod 34), či generálními advokáty – například viz stanovisko generálního advokáta Jääskinen ve věci CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, poznámka pod čarou 115).

36 – Viz důvodová zpráva profesora Fausta Pocara k Úmluvě o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsané v Luganu dne 30. října 2007 (Úř. věst. 2009, C 319, s. 1, bod 175).

37 – Protokol 1 o některých otázkách příslušnosti, postupu a výkonu rozhodnutí.

38 – Viz důvodová zpráva profesora Pocara, *op. cit.*

39 – Tamtéž.

40 – A nejsou na rozdíl od Schlichtungsbehörde nějakým způsobem začleněny do soudního systému.

41 – Není tedy nemožné, aby orgán, který není „soudem“ v rámci bruselského režimu, měl takové postavení podle Luganské úmluvy II. K pojmu „soud“ podle nařízení č. 1215/2012 viz rozsudek ze dne 9. března 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193) a stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci Pula Parking (C-551/15, EU:C:2016:825, bod 68 a následující).